

og det drøftes S. 244 ff., om denne Bølgebevægelse er nødvendig eller om Seddelbankernes Indgreb hurtigere kan føre Samfundet over de to Vendepunkter; dette anses for vanskeligt, fordi Seddelbanken under Højkonjunkturerne blot udskyder og forværrer Krisen ved at yde ny Kredit, og fordi ny Kredit under Krisen, hvor der særlig tilstræbes Likviditet, ikke fører til ny Investering; kun ved Depressionens Afslutning kan Krediten med nogen Fordel udvides.

Bogen som Helhed er meget klart skrevet og let læst; den er paa mange Omraader ikke original, men en afklaret Bearbejdelse af, hvad fremragende Forfattere tidligere har skrevet; men i denne Fortsættelse af tidligere Forfattere ligger ogsaa Bogens Svaghed; hvorfor skal man f. Eks. atter præsenteres for Roschers Eksempel med Fiskeren — som Udtryk for Omvejsproduktionen? I det hele mærker man ikke meget til Iagttagelser fra Samfundsudviklingen siden Böhm-Bawerks Dage, ellers vilde det vel heller ikke have været saa klart, at Subsistensmiddelfonden entydig bestemmer Produktionsomvejen; Udviklingen har f. Eks. ikke lært von Strigl, at man i Stedet for fuld Beskæftigelse ved kortere Omvej kan foretrække delvis Beskæftigelse ved en længere Produktionsomvej og at der kan være forskellige Synspunkter for, hvilken af de to Fremgangsmaader, der bør vælges.

Der kunde ogsaa nævnes andre Indvendinger, men jeg vil foretrække til Slut at omtale Forfatterens spekulative Metode i Modsætning til en anden ligeledes ny Bog indenfor nogenlunde samme Omraade, nemlig *F. F. Schmidt: Betriebswirtschaftliche Konjunkturlehre* (Spath & Linde 1933). Schmidt undersøger Status for en Række Selskaber gennem en længere Aarrække og viser, under hvilke Former Kapitalen arbejder i de forskellige Konjunkturperioder, og kommer bl. a. til det Resultat, at Regnskabsresultaterne i de forskellige Konjunkturafsnit paavirkes stærkt af de Maader, Lagerværdien opgøres paa, og at man kunde opnaa betydelige Fordele ved Anvendelsen af mere rationelle driftsøkonomiske Synspunkter. Det forekommer mig vel, at von Strigls Bog er Udtryk for en mere gennemarbejdet, skolet Retning, men jeg kan paa den anden Side ikke nægte, at Forfatterens erfaringsfjerne Spekulation burde suppleres med et Erfaringsmateriale, der kan prøves og stilles i Relation til andre og nyere Erfaringer og derved bidrage til en stadig fortsat Nærmelse af det teoretiske System til Nutidens Erfaringer.

P. P. Svejstrup.

K. Mellerowicz: KOSTEN UND KOSTENRECHNUNG I, THEORIE DER KOSTEN. Walter de Gruyter & Co., Berlin und Leipzig 1933. 431 Sider. Pris R.M. 9.80.

Forfatterens Udgangspunkt er Ønsket om et nærmere Samarbejde mellem den driftsøkonomiske Omkostningslære, saaledes som den er udviklet af Schmalenbach, Leitner, Nicklisch Schmidt og mange andre, og den nationaløkonomiske Teori, herunder særlig den østrigske Skole, Marshall, Pigou, Clark etc., og dette Samarbejdet ønskes særlig udviklet paa Omraader, hvor der ikke i Forvejen findes en omfattende Litteratur (altsaa mindre Fabrikationsomkostninger og mere m. H. t. Salgsomkostninger, Risiko og Reklame etc.).

Behandlingen af Materialet er overvejende driftsøkonomisk. Hovedafsnittet, der fylder omtrent $\frac{2}{3}$ af Bogen, omhandler Analyse af de funktionale Omkostninger og er delt i Kapital-, Fabrikations- og Fordelingsomkostninger. I Afsnittet om Kapitalomkostninger behandles Rente, Afskrivning, Risiko og Skatter, og Forfatteren gaar stærkt ind for, at Rente af Egenkapital maa behand-

og det drøftes S. 244 ff., om denne Bølgebevægelse er nødvendig eller om Seddelbankernes Indgreb hurtigere kan føre Samfundet over de to Vendepunkter; dette anses for vanskeligt, fordi Seddelbanken under Højkonjunkturerne blot udskyder og forværrer Krisen ved at yde ny Kredit, og fordi ny Kredit under Krisen, hvor der særlig tilstræbes Likviditet, ikke fører til ny Investering; kun ved Depressionens Afslutning kan Krediten med nogen Fordel udvides.

Bogen som Helhed er meget klart skrevet og let læst; den er paa mange Omraader ikke original, men en afklaret Bearbejdelse af, hvad fremragende Forfattere tidligere har skrevet; men i denne Fortsættelse af tidligere Forfattere ligger ogsaa Bogens Svaghed; hvorfor skal man f. Eks. atter præsenteres for Roschers Eksempel med Fiskeren — som Udtryk for Omvejsproduktionen? I det hele mærker man ikke meget til Iagttagelser fra Samfundsudviklingen siden Böhm-Bawerks Dage, ellers vilde det vel heller ikke have været saa klart, at Subsistensmiddelfonden entydig bestemmer Produktionsomvejen; Udviklingen har f. Eks. ikke lært von Strigl, at man i Stedet for fuld Beskæftigelse ved kortere Omvej kan foretrække delvis Beskæftigelse ved en længere Produktionsomvej og at der kan være forskellige Synspunkter for, hvilken af de to Fremgangsmaader, der bør vælges.

Der kunde ogsaa nævnes andre Indvendinger, men jeg vil foretrække til Slut at omtale Forfatterens spekulative Metode i Modsætning til en anden ligeledes ny Bog indenfor nogenlunde samme Omraade, nemlig *F. F. Schmidt: Betriebswirtschaftliche Konjunkturlehre* (Spath & Linde 1933). Schmidt undersøger Status for en Række Selskaber gennem en længere Aarrække og viser, under hvilke Former Kapitalen arbejder i de forskellige Konjunkturperioder, og kommer bl. a. til det Resultat, at Regnskabsresultaterne i de forskellige Konjunkturafrsnit paavirkes stærkt af de Maader, Lagerværdien opgøres paa, og at man kunde opnaa betydelige Fordele ved Anvendelsen af mere rationelle driftsøkonomiske Synspunkter. Det forekommer mig vel, at von Strigls Bog er Udtryk for en mere gennemarbejdet, skolet Retning, men jeg kan paa den anden Side ikke nægte, at Forfatterens erfaringsfjerne Spekulation burde suppleres med et Erfaringsmateriale, der kan prøves og stilles i Relation til andre og nyere Erfaringer og derved bidrage til en stadig fortsat Nærmelse af det teoretiske System til Nutidens Erfaringer.

P. P. Svejstrup.

K. Mellerowicz: KOSTEN UND KOSTENRECHNUNG I, THEORIE DER KOSTEN. Walter de Gruyter & Co., Berlin und Leipzig 1933. 431 Sider. Pris R.M. 9.80.

Forfatterens Udgangspunkt er Ønsket om et nærmere Samarbejde mellem den driftsøkonomiske Omkostningslære, saaledes som den er udviklet af Schmalenbach, Leitner, Nicklisch Schmidt og mange andre, og den nationaløkonomiske Teori, herunder særlig den østrigske Skole, Marshall, Pigou, Clark etc., og dette Samarbejdet ønskes særlig udviklet paa Omraader, hvor der ikke i Forvejen findes en omfattende Litteratur (altsaa mindre Fabrikationsomkostninger og mere m. H. t. Salgsomkostninger, Risiko og Reklame etc.).

Behandlingen af Materialet er overvejende driftsøkonomisk. Hovedafsnittet, der fylder omtrent $\frac{2}{3}$ af Bogen, omhandler Analyse af de funktionale Omkostninger og er delt i Kapital-, Fabrikations- og Fordelingsomkostninger. I Afsnittet om Kapitalomkostninger behandles Rente, Afskrivning, Risiko og Skatter, og Forfatteren gaar stærkt ind for, at Rente af Egenkapital maa behand-

les som Omkostning, idet der ellers mangler Grundlag for Sammenligning mellem forskellige Investeringer og Produktionsmuligheder; heri er jeg enig med ham. I Afsnittet om Afskrivninger lægger Forfatteren i Modsætning til de mere mekaniske Afskrivningsregler Vægt paa Variationer i Genstandenes Markedspriser og vil have taget Hensyn hertil gennem hyppigere Vurderinger, som det f. Eks. finder Sted i de forenede Stater. Risikoen deles i en fast Omkostning (Risiko, der kan maales) og i en ganske uberegnelig Faktor, der maa tages af Overskudet. Bedst er Fordelingsomkostningerne behandlet, og Forfatteren viser med mange statistiske Oplysninger, hvorledes disse stiger hurtigere og tidligere end Produktionsomkostningerne. Værdifuldt er Oplysningerne om, hvor stor en Del af Fordelingsomkostningerne, der maa betegnes som faste, og han mener at kunne paavise, at de store faste Omkostninger for mange Forretningstyper bevirker, at de smaa Ordre hentes med Underskud. Paa dette Punkt har Forfatteren formentlig ikke Ret. Hvis en lille Ordre kan betale sine Grænseomkostninger og et Bidrag til Dækning af de faste Omkostninger kan man, hvor der er udnyttet Kapacitet, ikke tale om Underskud uden nærmere at forklare, hvad hermed menes. Der er imidlertid det værdifulde i Forfatterens Betragtninger, at man gennem de mange Omkostningsanalyser faar Klarhed over, hvorledes de enkelte Forretninger paa Grund af deres faste Omkostninger egner sig for bestemte Arter af Salg, og hvorledes de igennem deres Rabatpolitik maa søge at trække saadanne Salg til sig. Detailhandelens Omkostninger behandles i et meget stort Afsnit, der indeholder en Mængde statistiske Oplysninger fra forskellige Lande.

Væsentlig svagere end ovennævnte Afsnit er Behandlingen af Stykket om Kapacitetsomkostninger. Forfatteren er klar over, at den moderne Produktion er en Kamp om Udnyttelse af Kapaciteten, og at Kendskabet til Grænseomkostningerne er af afgørende Betydning. Forfatteren tager imidlertid Afstand fra Schmalenbachs Deling i faste og proportionale, og hævder, at Opfattelsen af Grænseomkostninger som rent proportionale giver et helt forkert Billede; Forklaringen paa denne Modsætning er vel, at Schmalenbach har sine Erfaringer fra Fabrikationen. Mellerowicz derimod særlig fra Fordelingen. Svagheden i Mellerowicz' Betragtninger kommer tydeligt frem, naar han S. 349 paa empirisk Grundlag (ved Hjælp af de mindste Kvadraters Metode) vil beregne Omkostningskurven for et Støberi i U. S. A., og kommer til følgende Resultat $F(x) = 0,011754273543x^3 \div 3,78061772724x^2 + 469,571368684x \div 1913,21565565$. Den uhyre Mængde Decimaler viser, at Forfatteren ikke maa have forstaaet den uundgaaelige Usikkerhed, der knytter sig til saadanne Beregninger, og som gør de mange Decimaler ganske værdiløse. Endvidere kan Funktionen ikke være anvendelig for hele Omraadet, hvilket fremgaar af at indsætte $x=0$, og Forfatteren har da ogsaa i sine Tegninger indskrænket sig til at tegne Kurven for det Omraade, hvor der havdes praktiske Erfaringer igennem 22 Maaneder. Hvis Forfatteren i Stedet for at interessere sig meget for Antallet af Decimaler og for højere Potenser af x , vilde have Opmærksomheden henvendt paa, at Omkostningskurven ikke er kontinuert, men at det stadig er nødvendigt at gøre nye Indskud af faste Omkostninger, naar Produktionen øges, vilde han maaske være naaet til det ulige vigtigere Problem om Kombination af faste Anlæg med forskellig Kapacitet og Muligheden for at opnaa fuld Udnyttelse af de forskellige Kapaciteter.

Tager man Bogen som Helhed, er den værdifuld, for saa vidt som den

indeholder en Mængde statistisk Materiale, særlig fra Tyskland og de forenede Stater, som det lønner sig for interesserede at stifte Bekendtskab med. Det i Indledningen opstillede Ønske om en Kombination mellem driftsøkonomiske og nationaløkonomiske Teorier er kun i ringe Grad opfyldt. Maaske dette hænger sammen med, at Forfatteren tilsyneladende ikke er klar over, at Omkostningskurverne maa være forskellige, eftersom Arbejdslonnen er helt varierende (den enkelte Virksomheds Synspunkt) eller mere eller mindre fast (det samfundsmæssige Synspunkt), men forlanger social Bevidsthed af Arbejdsgiveren, og med Nicklisch og de fleste tyske Driftsøkonomer stiller Maalet: *gemeinwirtschaftliche Wirtschaftlichkeit*. Denne Uklarhed fører Forfatteren til S. 366 at udtale: »Richtige Betriebsplanung macht (unter halbwegs normalen Umständen) Planwirtschaft unnötig. Sie ist in jedem Falle ihre Grundlage und Folge.« Den manglende logiske Sammenhæng mellem de to hinanden følgende Sætninger viser Bogens Mangler. Hvis Forfatteren havde skelnet mellem den enkelte Virksomheds Synspunkt og Samfundets Synspunkt, vilde man meget lettere have opnaaet en Vekselvirkning mellem Nationaløkonomi og Driftsøkonomi og opstillet en derpaa opbygget Omkostningsteori.

P. P. Sveistrup.

Fritz Machlup: FÜHRER DURCH DIE KRISENPOLITIK. Beiträge zur Konjunkturforschung herausgegeben vom österreichischen Institut für Konjunkturforschung Nr. 6, Julius Springer, Wien 1934. 232 Sider. Pris R.M. 7.80.

Det er jo paa den økonomiske Politiks Omraade endnu for en stor Del saaledes, at det er Patienten selv, der skriver Recepterne. Medens man f. Eks. paa Lægevidenskabens Omraade i den Grad har givet sig Sagkundskaben i Vold, at det er muligt omtrent med det samme at omsætte ethvert Fremskridt i Praxis, maa den økonomiske Videnskabs nye teoretiske Resultater først arbejde sig ind i den jævne Mands Bevidsthed. Det er ikke engang tilstrækkeligt at bibringe hans politiske Førere den rette Indstilling, thi deres Handlefrihed begrænses af de Fordomme og Vrangforestillinger, de støder paa hos Vælgernes store Flertal; de nødes til at regne med, hvorledes Folk faktisk vil reagere overfor en bestemt Foranstaltning, selv om det er aldrig saa irrationelt. Ikke helt med Urette definerer en engelsk Økonom en Praktiker som en Mand, der praktiserer de Teorier, der var nye for Hundrede Aar siden.

Som et Forsøg paa at reducere denne »time-lag« mellem Teori og Praxis maa det derfor hilses med Glæde, at det østrigske Konjunkturinstitut i sine »Bidrag til Konjunkturforskningen« ikke blot publicerer nye Forskningsresultater, men ogsaa søger at gøre de allerede vundne til Befolkningens Almeneje. Netop det her foreliggende Arbejde, som skyldes en af de mest lovende yngre teoretiske Økonomer, afhjælper utvivlsomt et Savn hos de mange, der uden at kunne indlade sig paa et egentligt nationaløkonomisk Studium dog ønsker en mere saglig og dybtgaaende samlet Udredning af den økonomiske Politiks aktuelle Problemer end den, man sædvanligvis finder i Dagspressens Spalter. Forf. er sig klart bevidst, at »Gemeinverständlichkeit« og fuldstændig videnskabelig Nøjagtighed er uforenelige Modsætninger, men han forfalder intetsteds til den Overfladiskhed, der gør mange »populærvidenskabelige« Skrifter saa temmelig værdiløse, og som netop paa det økonomiske Omraade kan være saa farlige. Noget nyt prætenderer Bogen ikke at give, og der er derfor